

CZY OD 2022 ROKU FINANSOWANIE ROLNIKÓW BĘDZIE UTRUDNIONE?

Postępująca modernizacja gospodarstw rolnych wymaga finansowania, a to może być utrudnione w związku z nowelizacją ustawy, która weszła w życie 10 stycznia 2022 roku. Zmiana wywołała duże emocje wśród zainteresowanych.

Dominującym trendem, obserwowanym od co najmniej dwóch dekad, jest zmniejszanie się liczby gospodarstw rolnych przy utrzymującej się na podobnym poziomie powierzchni użytków rolnych. Wraz ze specjalizacją gospodarstw rolnych postępuje ich modernizacja, a ta wymaga finansowania. Czy rolnicy prowadzący gospodarstwa rolne pozostaną bez możliwości finansowania przez kredytodawców?

10 STYCZNIA 2022 ROKU weszła w życie nowelizacja ustawy z dnia 17 listopada 1964 roku – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 2289). Zmiana ta wywołała duże emocje zarówno wśród rolników, jak i instytucji finansowych kredytujących rolników prowadzących gospodarstwa rolne. Może mieć ona niebagatelny wpływ na finansowanie prowadzenia działalności rolniczej, a w zasadzie na zaniechanie tego finansowania przez kredytodawców, zaś konsekwencje zmiany mogą przynieść zupełnie nieprzewidziane skutki, odwrotne do zamierzonych. Na mocy opisywanej nowelizacji do kodeksu postępowania cywilnego dodano nowe przepisy, tj. art. 8291–8294. Ustawa jest inspirowana postulatem zawartym w indywidualnej petycji wniesionej do Senatu (nr P9-43/19). Głównym celem wprowadzonych zmian było „przeniesienie” przepisów dotyczących określenia przedmiotów należących do rolnika prowadzącego gospodarstwo, które nie podlegają egzekucji, z rozporządzenia do ustawy, tj. do kodeksu postępowania cywilnego. Otóż dotychczas przedmioty niepodlegające egzekucji były wymienione w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 lipca 2017 roku w sprawie określenia przedmiotów należących do rolnika prowadzącego gospodarstwo, które nie podlegają egzekucji (Dz.U. poz. 1385).

USTAWODAWCA UZNAŁ, że uregulowanie wskazanej problematyki w rozporządzeniu, a nie w ustawie nie odpowiada standardom wyznaczonym w przepisach Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, ponieważ uregulowano na poziomie podstawowym kwestie, które rzutują zarówno na prawo do sądu, jak i na ochronę praw majątkowych wierzyciela, który decyduje się na wszczęcie egzekucji sądowej przeciwko rolnikowi prowadzącemu gospodarstwo rolne. W tym aspekcie nowelizacja oceniana jest pozytywnie. Treść nowych przepisów, tj. art. 8291–8294 kodeksu postępowania cywilnego, niemal dokładnie odzwierciedla postanowienia rozporządzenia. Niezmieniony został wykaz przedmiotów należących do rolnika niepodlegających egzekucji, w związku z czym katalog ten nadal obejmuje m.in. wymienione w ustawie gatunki zwierząt, określone maszyny, narzędzia i urządzenia rolnicze, materiały siewne, nawozy, sprzęty techniczne. Nadal wyłączone spod egzekucji są budynki gospodarcze i grunty rolne, niezbędne do hodowli zwierząt w proporcji uzależnionej od wielkości stada podstawowego i niezbędnej nadwyżki inwentarza, jak również budynki gospodarcze magazynowe, składowe, przechowalnie oraz szklarnie, tunele foliowe i inspekty do prowadzenia produkcji roślinnej w gospodarstwie rolnym dłużnika wraz z wyposażeniem.

GDZIE WIĘC LEŻY PROBLEM? Otóż diabeł tkwi w szczegółach. Tym „szczegółem” jest paragraf 5 uchylonego w dniu 9 stycznia 2022 roku rozporządzenia. Zgodnie z tym paragrafem postanowień o wyłączeniu danych składników majątku rolnika spod egzekucji nie stosowało się w przypadku równoczesnego skierowania egzekucji do wszystkich nieruchomości wchodzących w skład gospodarstwa rolnego prowadzonego przez dłużnika. Innymi słowy, prowadzenie egzekucji z nieruchomości rolnych było możliwe, o ile zostało skierowane do wszystkich wyżej wskazanych nieruchomości. Przepis ten nie został jednak przeniesiony do znowelizowanego kodeksu postępowania cywilnego. Brak jest również innego odpowiednika tego przepisu. Ustawodawca uznał, że wywodzona z tego przepisu norma w praktyce może pozbawiać jakiegokolwiek doniosłości ochronę wynikającą z pozostałych przepisów regulujących ograniczenia egzekucji skierowanej przeciwko rolnikowi prowadzącemu gospodarstwo rolne. Różnica polega na tym, że w stanie prawnym obowiązującym przed 10 stycznia 2022 roku możliwe było prowadzenie przez wierzyciela egzekucji, jeżeli była ona skierowana równocześnie do wszystkich nieruchomości wchodzących w skład gospodarstwa rolnego. Aktualnie takiej możliwości nie ma. Mogłoby się wydawać, że takie rozwiązanie jest korzystne dla rolników prowadzą-

cych gospodarstwa rolne, gdyż została wzmocniona ochrona przed egzekucją i przyznano rolnikom swoisty immunitet egzekucyjny. Zmiana ta jest jednak mieczem obosiecznym. Konsekwencją rezygnacji z regulacji ujętej wcześniej w paragrafie 5 rozporządzenia będzie nie tylko brak możliwości prowadzenia egzekucji z nieruchomości wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego, ale także ograniczony dostęp rolników do kredytu. Banki i inne instytucje udzielające kredytów, pożyczek, leasingów nie będą chciały kredytować rolników w sytuacji, gdy nie będzie możliwe ustanowienie skutecznych zabezpieczeń wyżej wskazanych nieruchomości. Nie da się ukryć, że co do zasady najbardziej wartościowym i najskuteczniejszym zabezpieczeniem zobowiązań jest hipoteka. Aktualnie jednak tego rodzaju zabezpieczenie nie jest pożądane, gdy hipoteka ustanawiana jest na nieruchomościach rolnych wymienionych powyżej, ponieważ wierzyciel i tak nie byłby w stanie przeprowadzić skutecznej egzekucji.

INSTYTUCJA KREDYTOWA, udzielając finansowania, musi zbadać ryzyko kredytowe, w tym uzyskać stosowne zabezpieczenie. W większości przypadków, w szczególności w przypadku małych i średnich gospodarstw rolnych, na skutek wejścia w życie opisywanej nowelizacji nie będzie to możliwe. Nie każdy rolnik bowiem będzie mógł ustanowić inne, satysfakcjonujące wierzyciela zabezpieczenie zobowiązania finansowego. Konsekwencją zmian może być więc ograniczenie możliwości rozwoju i konkurencji polskich gospodarstw rolnych. Dotychczas najczęściej zabezpieczenia takie były ustanawiane na nieruchomościach rolnych. Brak możliwości egzekucji z tych nieruchomości będzie więc skutkowało brakiem udzielania finansowania rolnikom prowadzącym gospodarstwa rolne. Nowelizacja w tym zakresie jest oceniana negatywnie. Już na etapie konsultacji o „przeniesienie” do kodeksu postępowania cywilnego przepisu analogicznego do paragrafu 5 rozporządzenia postulowały Związek Banków Polskich, Krajowa Rada Komornicza i rząd, jednak postulaty te nie zostały wzięte pod uwagę. Na wadliwość przepisów zwracają uwagę również samorządy rolnicze. Mają one świadomość, że wprowadzona zmiana jest niekorzystna zarówno dla wierzycieli, jak i dla rolników.

Zmiana ta jest mieczem obosiecznym. Jej konsekwencją będzie nie tylko brak możliwości prowadzenia egzekucji z nieruchomości wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego, ale także ograniczony dostęp rolników do kredytu.

Piotr Grabowski

Ustawa weszła w życie w dniu 10 stycznia 2022 roku. Nie można jednak wykluczyć kolejnej nowelizacji, jeżeli ustawodawca weźmie pod uwagę głosy środowiska zarówno kredytodawców, jak i kredytobiorców. □

Autory: radca prawny Piotr Grabowski, adwokat Katarzyna Ulma-Raszewska, Grabowski i Wspólnicy Kancelaria Radców Prawnych sp. k.

www.rodzinywbiznesie.pl
www.gwlaw.pl